

VETERANCENTRET

ANERKENDELSENS BETYDNING

Rapport fra Veterancentret: Et kvalitativt indblik i danske veteraners mange forståelser af anerkendelse

Forord

Veteranområdet er et område med mange aktører. Politikere, frivillige og faglige organisationer, offentlige aktører, borgere og veteraner selv har mange forståelser og oplevelser omkring anerkendelse af veteraner. Anerkendelse er på denne baggrund et begreb, der i sammenhæng med veteraner, er blevet vanskeligt at konkretisere, da det betyder mange ting for forskellige aktører.

Med udgangspunkt i veteraners perspektiver søger denne rapport at bidrage med et kvalitativt indblik i veteraners mange forståelser og oplevelser omkring anerkendelse. Rapporten er et forsøg på at skabe en tættere indsigt i, hvad anerkendelse betyder for dem, som det hele drejer sig om – veteranerne.

Undersøgelsen er gennemført over seks måneder i 2013 og er blevet gennemført af Jane B. Christensen med vejledning fra Mette Bertelsen og Søren Bo Andersen.

Vi retter en tak til de veteraner, der har deltaget i undersøgelsen og som har delt deres viden og erfaringer med os.

Indhold

Resumé	3
Indledning	4
Undersøgelsens fokus og undersøgelsesspørgsmål	4
Veteranpolitikkenes anerkendelse	5
Metode og analytisk tilgang	6
Deltagerobservation.....	6
Karakteristik af interviewpersoner.....	7
Rekruttering af interviewpersoner	7
Fokus og afgrænsning	7
Analytisk tilgang	8
Veteranernes perspektiver på anerkendelse	9
Veteran og borger	9
Veteran – et begreb til at operationalisere støtte og anerkendelse.....	9
Veteraner er del af en fælles kultur	10
Bare et arbejde.....	11
En særlig indsats.....	11
Opsummering – Veteranerne er veteraner og borgere	12
Veteranerne orienterer sig mod veteranpolitikkenes anerkendelse	12
Hvem skal anerkendes?	12
Hvad skal de anerkendes for?	13
Hvordan skal veteraner anerkendes?	13
Hvor meget skal veteraner anerkendes?	14
Opsummering – Veteranpolitikkenes anerkendelse	15
Veteranerne forstår også anerkendelse som noget, der foregår i deres sociale liv som borgere	15
Positiv anerkendelse i interaktionen	15
Hvad forventer veteranerne af befolkningen?	16
Overvejende positive oplevelser i mødet med befolkningen	16
Veteranerne taler om anerkendelse som i USA.....	17
Opsummering – (hvorfor) er anerkendelse vigtig for veteranerne?	17
Sammenfatning	19
Ordlister	20
Litteratur	20

Resumé

Denne rapport er en kvalitativ undersøgelse omkring anerkendelse af danske veteraner. Rapportens formål er gennem veteraners forståelser og oplevelser med anerkendelse at skabe indsigt i udvalgte perspektiver omkring anerkendelsens betydning for danske veteraner.

Rapportens empiriske materiale er baseret på interview med 12 veteraner, deltagelse ved flagdag og hjemkomstparade ved ISAF 15 i 2013. Det er ikke muligt for en rapport af dette omfang at behandle alle aspekter omkring anerkendelse, ej heller på baggrund af 12 interviews at fremskaffe resultater, der kan generaliseres til at gælde alle veteraners forståelser omkring anerkendelse. Men gennem interviewene er der fremkommet gentagende udsagn, som kan bidrage med en indsigt på området. Analyserne er foretaget ved at anvende en narrativ tilgang.

Rapportens analysedel peger på, at der blandt de interviewede veteraner er mange forståelser og oplevelser omkring veteranpolitikken anerkendelsespraksisser. Det, der er anerkendelse for den ene veteran, er det ikke for den anden. Overordnet tegner der sig et billede af, at veteranerne orienterer sig mod veteranpolitikken i deres forståelse af anerkendelse. Rapportens analyser peger derudover på, at de interviewede veteraner også taler om anerkendelse som et forhold mellem mennesker i deres daglige sociale liv, hvor det, de interviewede overordnet ønsker, er befolkningens respekt. Nogle vigtige konklusioner er:

- veteranernes forståelser af anerkendelse er karakteriseret ved deres liv som borger og veteran
- veteranerne orienterer sig mod veteranpolitikken anerkendelse
- veteranerne også forstår anerkendelse som noget, der finder sted i deres daglige liv som borgere

Som veteraner taler de interviewede især ud fra veteranpolitikken anerkendelse og som borgere taler de især om befolkningens respekt. De to måder at tale om anerkendelse på er sammenhængende. Men de to måder at tale om anerkendelse på kommer hos de interviewede veteraner ofte til udtryk som en todeling, hvor flere af de interviewede veteraner taler om deres arbejde som en særlig indsats, samtidig med at de taler om deres arbejde som bare et arbejde. Således er der blandt de interviewede veteraner både mange forståelser omkring veteranpolitikken anerkendelse, ligesom der, i kraft af deres position som borgere og som veteraner, kan være mangfoldige og til tider modstridende forventninger til anerkendelse i spil på samme tid.

Indledning

Anerkendelse af veteraner er med indførelsen af veteranpolitikken i 2010 et fastsat mål. Veterancentret, der arbejder med anerkendelse og støtte af veteraner, har igangsat og gennemført denne undersøgelse med ønsket om at sætte fokus på anerkendelse af veteraner og med et ønske om at opnå en bredere viden om anerkendelse af veteraner i en dansk kontekst.

Veteranområdet er et område med mange aktører og deraf også et felt med mange holdninger, oplevelser og forståelser omkring, hvordan man bedst anerkender veteraner for deres arbejde i udsendelser. Området består af offentlige aktører, frivillige foreninger, sociale netværk, støttegrupper, Forsvaret, politikere og den brede befolkning. Aktører, der alle har en forståelse omkring, hvordan veteraner skal anerkendes. Blandt dem, som det hele drejer sig om – veteranerne selv – er der mange forståelser og opfattelser af, hvad der er anerkendelse og hvordan de bedst føler sig anerkendt for deres indsats i udsendelser. Med veteranpolitikken har man taget et skridt videre mod at operationalisere, hvad anerkendelse kan være – og i forlængelse heraf er der behov for at komme endnu tættere på anerkendelsesbegrebet, da det i praksis har vist sig vanskeligt at konkretisere.

Denne rapport er en kvalitativ indsigt i danske veteraners oplevelser og forståelser omkring anerkendelse. Rapportens empiriske undersøgelse er bygget op omkring en eksplorerende tilgang og anerkendelse er blevet undersøgt bredt. Undersøgelsen er gennemført over seks måneder. Det ville kræve mere tid at skabe en viden, der kan generaliseres til at gælde alle veteraner, samt at afdække alle aspekter af anerkendelse og alle former for anerkendelse. Da interviewene med veteraner pegede på veteranpolitikken som indgang til at forstå aspekter omkring anerkendelse, har vi valgt primært at skrive os op imod veteranpolitikken anerkendelse, dog uden at gå i dybden med de enkelte tiltag.

Rapporten er ikke tænkt som en evaluering eller en kommentar til de eksisterende former for anerkendelse, som flagdag, veterankort osv. Snarere ønskes der gennem en analyse af veteranernes udtalelser om disse at bidrage med indsigt i området. Rapporten er tænkt som et input, en inspiration til, hvordan man kan tænke anerkendelse af veteraner og som inspiration til overvejelser i udarbejdelsen af strategier på området.

Undersøgelsens fokus og undersøgelsesspørgsmål

Udgangspunktet for denne undersøgelse er, at anerkendelse handler om, hvad en gruppe mennesker opfatter som anerkendelse. Den empiriske undersøgelses interviewspørgsmål er bygget op om veteranernes oplevelser med og forståelser af anerkendelse. Vi har spurgt til veteranpolitikken anerkendelsespraksisser og anerkendelse i mødet med den brede befolkning, familie, kolleger og venner. Ligeledes har vi spurgt til interviewpersonernes oplevelse af at være veteran. Undersøgelsen er overordnet bygget op omkring et ønske om at komme nærmere, hvordan danske veteraner forstår anerkendelse og hvordan de ønsker at blive anerkendt. Der er blandt andet også blevet spurgt til for hvad, de gerne vil anerkendes, hvem der skal anerkendes og om, de oplever at blive anerkendt. Dette er ikke et fokus, som

det er muligt for en rapport af dette omfang at dække alle aspekter omkring, ej heller skabe en viden, der kan generalisere hele området. Men dette fokus har været udgangspunktet til at komme nærmere nogle perspektiver på og indsigter i anerkendelsens betydning for danske veteraner.

Veteranpolitikens anerkendelse

I denne rapport har vi valgt at fokusere på den del af veteranpolitikken, der omhandler anerkendelse som udgangspunktet for analyserne og på det at være veteran, da det er denne definition, der giver adgang til veteranpolitikens anerkendelse.

Et af veteranpolitikens overordnede formål er at veteraner og pårørende skal anerkendes for deres indsats. Veteranpolitikken er udarbejdet senere end flere af de konkrete anerkendelsestiltag, der også før offentliggørelsen af veteranpolitikken har foregået i Forsvaret, herunder medaljer, monumenter og flagdag¹ mm. Vi anvender alligevel i denne rapport veteranpolitikken som samlende reference til de anerkendelsespraksisser, der foregår i Forsvaret i forhold til veteraner. Dette, fordi begrebet anerkendelse med veteranpolitikken er blevet yderligere operationaliseret. I veteranpolitikken er følgende fire initiativer iværksat for at styrke anerkendelsen af veteraner:

- Grundlaget for realkompetencevurdering og vejledning styrkes
- Der udstedes kompetencekort²
- Anerkendelse af fysisk og psykisk sårede ligestilles
- Veterankort³ som legitimationsbevis udstedes

Veteranpolitikken blev i juni 2013 evalueret. Veteranpolitikens evalueringsgruppe bemærkede at: *Veteranerne generelt er positive overfor veteranpolitikens anerkendende indsats, som også omfatter hjemkomstparader, flagdag for Danmarks udsendte, monument over Danmarks internationale indsats siden 1948 og 8 mio. kr. puljen (nu 10 mio. kr.).* Endvidere konkluderede evalueringsgruppen at: *De fire initiativer i veteranpolitikken, der omhandler anerkendelse, særligt har styrket den personlige anerkendelse, men at anerkendelsen bør blive mere udbredt i samfundet generelt.*⁴ I denne undersøgelse har vi blandt andet spurgt til veteranpolitikens anerkendelse. Som i evalueringen af veteranpolitikken viste det sig også i denne undersøgelse, at veteranerne generelt er positive over for veteranpolitikens anerkendende indsats. Det viste sig også som i evalueringen af veteranpolitikken, at det er i den brede befolkning generelt, at der synes at være noget på spil for veteranerne i forhold til anerkendelse.

¹ I 2009 indførte regeringen en officiel flagdag for Danmarks udsendte. Flagdagen foregår d. 5. september hvert år (<http://www.fmn.dk/temaer/veteraner/veteranpolitik/Documents/Veteranpolitik.pdf> s. 16).

² Kompetencekort er et kort, hvor de militære kvalifikationer en veteran har opnået omsættes i relation til det offentlige uddannelsessystem eller arbejdsmarked (<http://www.fmn.dk/temaer/veteraner/veteranpolitik/Documents/Veteranpolitik.pdf> s. 17).

³ Veterankortet er et synligt tegn på anerkendelse for tjenesten, men er også en mulighed for virksomheder for at give rabatter til veteraner via kortet

<http://veteran.forsvaret.dk/aktiviteter/vk/om%20veterankortet/Pages/BrugafVeterankortet.aspx>

⁴ <http://www.fmn.dk/temaer/veteraner/veteranpolitik/Documents/evaluering2013/Rapport-vedroerende-evaluering-af-veteranpolitikken-juni-2013.pdf> s. 15.

Af denne undersøgelses interview med veteranerne fremgik det, at de interviewede veteraner overordnet taler om anerkendelse på to måder. Den ene måde er i forhold til veteranpolitikken anerkendelse⁵ og den anden måde er i forhold til anerkendelse i deres daglige sociale liv. Dette har betydet, at vi i denne rapport fokuserer på veteranerne som borgere og som veteraner⁶ og på, hvordan de i forhold til anerkendelse gennem deres fortællinger positionerer sig indenfor disse felter⁷. Veteranpolitikken anerkendelse giver adgang til støtte og anerkendelse, men kan samtidig ansues som, at den er med til at fremhæve veteraner som noget særligt⁸. Dette er en pointe, der står centralt i denne undersøgelse i forhold til, hvordan veteraner skal anerkendes som veteraner og samtidig indgå som borgere på lige fod med andre borgere.

Hvor evalueringen af veteranpolitikken fokuserer på de mere operationaliserede former for anerkendelse; om de fungerer og om de skal optimeres, søger vi i denne rapport at komme bagom perspektiver på anerkendelse som fænomen.

Metode og analytisk tilgang

Formålet med undersøgelsen har været at forstå anerkendelse af veteraner med udgangspunkt i interviewpersonernes erfaringer og oplevelser med anerkendelse. Undersøgelsen er designet ud fra en overvejende induktiv tilgang til anerkendelse, hvor det er veteranernes forståelser og oplevelser med anerkendelse, der sætter rammen om analyserne. Denne tilgang har frembragt viden om anerkendelsespraksissernes funktioner og har dermed bidraget til en dybere forståelse af anerkendelse som fænomen i forhold til veteraner.

I de følgende afsnit vil den metodiske og analytiske tilgang til undersøgelsen blive fremlagt.

Deltagerobservation

Denne undersøgelses datamateriale er hovedsagelig baseret på interviews med veteraner. Rundvisning på kaserner, deltagelse i møder med frivillige og faglige organisationer og deltagelse i en veterankonference har understøttet den viden, der er blevet indsamlet gennem interviews med veteraner. Ved at deltage i flagdagen på Christiansborg og ved hjemkomstparade for ISAF 15 er det, veteranerne fortæller om parader blevet underbygget med iagttagelse af den anerkendelse, der finder sted ved disse begivenheder.

⁵ Herunder også initiativer, der eksisterede før offentliggørelsen af veteranpolitikken, herunder flagdagen d. 5. september.

⁶ Den danske antropolog Birgitte Refslund Sørensen har siden 2010 i sin forskning blandt andet beskæftiget sig med anerkendelse som social praksis og veteranbegrebet i politik og som social identitet (<http://antropologi.ku.dk/ansatte/beskrivelse/?id=4371>). Sørensen arbejder blandt andet med veteranen som veteran, som kriger/soldat/helt, som offer og som borger (Sørensen 2013).

⁷ De sociale felter hviler på analytiske sondringer og kan ansues som processer, hvor der indgår menneskelige aktører, der gennem deres daglige liv forhandler, bekræfter og reproducerer deres position.

⁸ At veteraner fremhæves som særlige – enten med særlige kompetencer eller særligt behov for hjælp, er også et aspekt, som Sørensen beskæftiger sig med i sin forskning (Sørensen & Jensen 2010).

Karakteristik af interviewpersoner

I alt er der gennemført 12 interview med veteraner. Udvælgelsen af interviewpersoner er sket med ønsket omkring variation i forhold til rang, ansættelsessted, alder mm. Alle interviewpersoner bortset fra en enkelt, der er tilknyttet Flyvevåbnet, er fra Hæren eller har været ansat i Hæren – Gardehusarregimentet eller Livgarden. Interviewpersonerne er mellem 22 og 46 år, hvoraf to er kvinder og ti er mænd. Der er både udført interview med veteraner, der har været udsendt som kampsoldater og der er udført interview med veteraner, der har været udsendt som ikke-kampsoldater. Otte af de interviewede veteraner har en eller flere udsendelser bag sig til Afghanistan og derudover har de været udsendt til Balkan, Tyrkiet og Sydkorea. Interviewpersonerne har både været holdudsendte og enkeltmandsudsendte. De interviewede har haft forskellig rang under udsendelse, herunder konstabler, sergenter og officerer. Der er udført to interview med veteraner, der er psykisk sårede⁹ og der er blevet udført et interview med en veteran, der er blevet fysisk såret under en udsendelse.

Rekruttering af interviewpersoner

Interviewpersonerne har meldt sig frivilligt. Fire interviewpersonerne er blevet kontaktet gennem Veteransekretariatets afholdelse af hjemkomstarrangementer for enkeltmandsudsendte. Fire er kontaktet gennem frivillige organisationer, dog uden at disse var medlem af de frivillige organisationer. To er kontaktet gennem kaserner direkte. Tre interviews er udført med personer, der har tilknytning til et veteranhjem. Interviewene er blevet udført på kaserner rundt om i landet, hjemme hos interviewpersonerne, på veteranhjem eller på interviewpersonernes arbejdsplads.

Af etiske grunde er interviewpersonerne anonymiseret. Alle interviewpersoner har underskrevet en erklæring om informeret samtykke.

Fokus og afgrænsning

Veteran som kategori dækker en gruppe af mennesker, der har det til fælles, at de har været udsendt i en international mission. Men gruppen af veteraner er ikke en homogen størrelse. Når vi har interviewet 12 veteraner, kan vi derfor ikke generalisere resultaterne til at gælde alle veteraner, ej heller gå i dybden med eller dække alle perspektiver og temaer på området. På trods af dette har vi på baggrund af de 12 interviews kunne spore nogle karakteristika, som går igen i interviewpersonernes udsagn, der kan give et indblik i området. Intentionen med den viden, der er kommet ud af de 12 interviews, er derfor at bidrage med et indblik i området, der muligvis kan åbne for nye vinkler til diskussionen af anerkendelse af danske veteraner.

Med dette projekt skabes ikke indsigt i variationer i forhold til veteranernes oplevelser og forståelser af anerkendelse og hvordan dette hænger sammen med eksempelvis alder, køn, motivation og oplevelse under udsendelse med mere. I stedet er analysen bygget op omkring de udsagn, der giver en dybere indsigt i anerkendelse som fænomen.

⁹ De to interview peger ligesom resultater fra evalueringen af veteranpolitikken i juni 2013 på, at psykisk sårede veteraner i høj grad forbinder anerkendelse med støtte og hjælp (<http://www.fmn.dk/temaer/veteraner/veteranpolitik/Documents/evaluering2013/Underbilag3-En-kvalitativ-indsigt-fra-to-danske-veteranhjem-NIRAS.pdf> S. 6). (underbilag 3: *En kvalitativ indsigt fra to danske veteranhjem*).

Rapporten belyser veteranernes oplevelser af befolkningens anerkendelse. Rapporten kan ikke sige noget om, hvordan befolkningen opfatter veteranerne og anerkendelse.

Analytisk tilgang

Interviews med veteraner har været udformet som semi-strukturerede. Da vi har arbejdet eksplorerende, har interviewene været meget åbne, hvor vi har ladet veteranerne definere og fortælle om deres oplevelser og forståelser af anerkendelse.

I analysen af interviewene har vi anvendt et narrativt perspektiv og har betragtet interviewene som fortællinger. Fortællinger kan anskues, som at de bliver konstrueret som personlige beretninger, men de bliver samtidig skabt i en kulturel kontekst¹⁰. Fortællinger kan på denne måde give indsigt i personlige erfaringer, samt give indsigt i aktuelle kulturelle normer og værdier i en given kulturel kontekst. I analysen har vi især haft fokus på, hvordan veteranerne anvender anerkendelse i deres fortællinger, hvornår anerkendelsen kommer frem, hvornår anerkendelse er vigtig for dem mm. Målet med dette har været at finde de tydeligste fortællinger, hvilke, som tidligere nævnt har vist sig at dreje sig om veteranernes position som borger og som veteran.

Alle interview, på nær et, er blevet optaget. Analysen er fremkommet ved at kode transskriberede interview i Nvivo¹¹. Her har vi kodet overordnede temaer, herunder eksempelvis flagdag, medaljer, hvorfor veteranen mener, at denne skal anerkendes, for hvad denne skal anerkendes osv. Herudover har vi kodet materialet i yderligere kategorier for at kunne se nuancerne i veteranernes fortællinger og for at undersøge, hvilke fortællinger, der går igen. Et eksempel er sammenligningen af en veterans fortælling omkring anerkendelse på flagdagen, med en anden veterans fortælling om anerkendelse på denne dag.

¹⁰ Garro & Mattingly 2000:1,23-24.

¹¹ Nvivo er et kodningsprogram til behandling af kvalitativ data.

Veteranernes perspektiver på anerkendelse

Det har i denne undersøgelse vist sig, at de interviewede veteraner overordnet taler om anerkendelse på to måder. Den ene måde er i forhold til veteranpolitikken anerkendelse og den anden måde er en anerkendelse, der foregår i deres daglige liv som borgere.

I forhold til veteranpolitikken er interviewpersonernes oplevelser og forståelser af anerkendelse mange. Der er blandt de interviewede mange holdninger, ønsker og meninger omkring anerkendelse og der er forskel på, hvordan de oplever anerkendelse og hvad der skal til, for at de oplever, at de bliver anerkendt. Det lader sig vanskeligt gøre i en undersøgelse som denne, at fremhæve en anerkendelsespraksis frem for en anden. De mange perspektiver bidrager på et mere overordnet plan med indsigter i, hvad der karakteriserer de interviewede veteraners forståelser af anerkendelse.

I forhold til den anerkendelse, der foregår i de interviewede veteraners daglige liv, peger interviewene på, at det især er befolkningens anerkendelse, de ønsker. I interviewene er der blevet spurgt ind til, hvordan veteranerne opfatter begrebet anerkendelse i forbindelse med deres arbejde i udsendelser og om de oplever at blive anerkendt. Veteranernes udtalelser om anerkendelse kredser om respekt for det arbejde, der udføres.

I dette kapitel skal vi først se nærmere på, hvad det vil sige at være veteran. Det vil herefter fremgå, at interviewene peger på, at de interviewede veteraners forståelse af anerkendelse er organiseret og retter sig mod veteranpolitikken anerkendelse. Afslutningsvis vil det fremgå, at interviewene også peger på, at veteranerne forstår anerkendelse som en respekt i deres daglige sociale liv.

Veteran og borger

I de følgende afsnit skal vi se nærmere på, hvad det vil sige at være veteran, da det at definere sig som veteran giver adgang til veteranpolitikken anerkendelse.

Veteran – et begreb til at operationalisere støtte og anerkendelse

Først skal vi se nærmere på, hvad veteranbegrebet er for en størrelse, da det er veterankategorien, det vil sige det at have været udsendt, der giver adgang til de forskellige former for anerkendelse. I veteranpolitikken defineres en veteran som: *En person, der har været udsendt i mindst én international operation. Personen kan fortsat være ansat i Forsvaret eller en anden myndighed, men kan også være overgået til det civile uddannelsessystem, arbejdsmarked eller andet*¹². Begrebet veteran blev med veteranpolitikken indførelse i 2010 en etableret kategori. Veterankategorien blev indført for at kunne målrette støtte og anerkendelse til veteraner. Når man skaber anerkendelsespraksisser og arbejder efter en kategori, som veterankategorien, kan det at identificere sig med at være veteran anvendes til, at grupper og enkeltpersoner kan opnå rettigheder og derigennem opnå anerkendelse. Undersøgelsens interview med veteranerne viser, at det at være veteran, ikke

¹² <http://www.fmn.dk/temaer/veteraner/veteranpolitik/Documents/Veteranpolitik.pdf>

umiddelbart er noget, interviewpersonerne kan identificere sig med. Det at være veteran opfatter de, som noget de er, når de har forladt Forsvaret, ikke som noget de er, mens de fortsat er i Forsvaret eller så længe de føler sig unge. Veteranerne i interviewundersøgelsen er blevet spurgt, om de føler sig som veteran og hvordan de opfatter begrebet. En veteran, der er i tyverne og fortsat ansat i Forsvaret siger: *Det lyder så gammelt ikke. Jeg mangler sådan lidt gråt hår.* En veteran i trediveerne, som også fortsat er ansat i Forsvaret svarer: *Jeg synes faktisk, det lyder som om man er en gammel mand. For mig er en veteran fra første eller anden verdenskrig. Jeg opfatter ikke mig selv. (...) Altså jeg er stadig aktiv som reserveofficer, så for mig så er det svært, fordi selvfølgelig, er jeg en veteran, for det jeg har gjort og for de udsendelser jeg har haft, men jeg ved ikke, om jeg er sådan. Jeg føler mig ikke som veteran, fordi jeg føler mig ikke som en gammel mand.* En af de interviewede, der har forladt Forsvaret svarer på spørgsmålet om, hvad han tænker om begrebet veteran: *Det er noget med gamle mænd og gråt skæg og jeg ved ikke. Dem, der var med i Vietnam, det er veteraner.* De interviewede veteraner føler sig altså ikke som veteraner. Veteran, som en kategori, peger mod mere at være et redskab til at operationalisere anerkendelse og støtte end at være noget de interviewede føler sig som og kan identificere sig med. Veterankategorien kan således, i denne optik, betragtes som en politisk kategori, en måde at målrette initiativer til veteraner på.

Veteraner er del af en fælles kultur

Alligevel er det at være veteran ikke en kategori uden mening. Selvom de adspurgte veteraner ikke identificerer sig med at være veteran, så har de alle ifølge den danske definition det til fælles, at de har været udsendt i mission. De har oplevelser og praktisk erfaring fra en udsendelse til fælles. At være veteran kan også betyde, at man er hjemvendt soldat. En udsendelse kan betragtes som en særlig begivenhed (Das 2007), hvilket også fremgår af veteranernes fortællinger. Veteranen AA forklarer om det at være udsendt og komme tilbage: *Det er et helt parallelt univers. Det er et eller andet sted, som du ikke kan komme over til igen. Og du kan ikke tage nogen med og vise det og forklare det, hvad det er. Du kan ikke beskrive, hvorfor det er så anderledes. Du kan bare sige: det var fedt, det derovre, men ja, jeg kan ikke fortælle dig, hvorfor det var så fedt. Jeg kan ikke vise dig det. Du må bare stole på mig (...). Det kan du ikke, altså det kan du ikke forklare for andre og jeg tror, det er det der med, hvis man er sammen med andre soldater og andre der har været udsendt, så kan man sidde og snakke om det der. Men du kan ikke snakke med andre. Så derfor bliver det sådan en mærkelig måde at komme hjem.* Denne tilkendegivelse af den særlige oplevelse det er at have været udsendt deles af mange veteraner og italesættes ofte som, at man kun forstår det, hvis man selv har været der. Veteranerne bærer i rygsækken oplevelser som den brede befolkning måske aldrig helt kan forstå, da de ikke har den oplevede erfaring med sig, som veteranerne har. Veteranerne har under en udsendelse været igennem hele følelsesregistret: glæde, sorg, angst, gode oplevelser og dårlige oplevelser. De giver udtryk for, at de har lært sig selv at kende på helt nye måder. Veteranen BB forklarer: *Man kommer jo ud i magtesløshed og fortvivlelse og i sorg, i vrede, virkelig vrede ikke og forløsning og alle, hele det der spektrum af menneskelige følelser. Uden at skulle virke bedrøvede, så har vi det altså godt her i smørhullet Danmark og det er jo ikke altid, at man oplever de ting her, som gør, at man kan mærke, at man er et menneske. Forstået på den måde at der er nogle ting, som vi gør i samfundet, som der er så trygt, at vi ikke kommer helt rundt om det der med følelestingen*

der. Der er altså tale om et oplevet fællesskab¹³, hvor det at have været der giver særlige indsigter, som veteranerne udtrykker, er vanskelige at forstå for dem, der ikke har oplevet det. På denne måde indeholder veterankategorien også et fællesskab baseret på fælles praktiske oplevelser, hvor veteranerne har oplevelsen af bedre at blive forstået af andre veteraner, som også AA fortæller om i ovenstående citat. Veterankategorien er på denne måde en kategori, der dækker over fælles oplevelser, hvor veteranerne er del af en fælles arbejdskultur.

Bare et arbejde

Selvom de interviewede veteraner er del af en fælles kultur, har de mange oplevelser og forståelser omkring, hvad der er anerkendelse. De mange holdninger, forventninger og forståelser omkring anerkendelse fortæller blandt andet, at veteranerne er borgere som alle andre i Danmark. De er borgere med forskellige opfattelser og oplevelser af, hvad anerkendelse er.

I interviewene har vi spurgt til, hvorfor anerkendelse er vigtig for veteranerne. Her fremgår det, at stort set alle veteranerne i undersøgelsen fortæller om deres arbejde som ethvert andet arbejde. En veteran CC beskriver: *I bund og grund, soldater er jo ikke noget særligt, netop fordi vi bare passer vores arbejde. Og videre fortæller hun: Hvis man stiller det op lidt sort og hvidt, så er det jo lidt forkert, at vi får så meget opmærksomhed, fordi at vi har jo selv valgt vores arbejde. Vi har jo selv valgt at være i et system, hvor vi risikerer at blive udsendt. Så hvorfor er det, at folk skal anerkende det mere end de skal anerkende at en mand har valgt at være mekaniker og det er han rigtig dygtig til?* En anden veteran siger: *Det er jo bare et arbejde, ligesom at være tømrer (...) sådan er det fuldstændigt, inde i mit hoved er det bare et arbejde, hvor vi specialiserer os inden for at lave nogle specielle ting.* Veteranerne i ovenstående indskrifter deres arbejde som et almindeligt arbejde, hvor de kan siges at identificere sig som borgere, hvor det at "bare at passe sit arbejde" kan forstås, som noget de fleste mennesker i det danske samfund kan relatere til og hvor det arbejde de interviewede veteraner udfører eller har udført ikke kræver særlig anerkendelse.

En særlig indsats

At der i Forsvaret kan siges at være en anerkendelseskultur, hvor der er tradition for at fremhæve det gode eksempel med medaljer, afspejler sig i det, de interviewede veteraner fortæller om deres arbejde.

Veteranen BB taler her om medaljer, men han fortæller også i sit ordvalg om væsentlige aspekter ved det at være hjemvendt soldat: *Det er en anerkendelse af det arbejde, man har lavet og det er noget man kan gå og være stolt af. Jeg synes ikke, det skal være for meget. Når man har gjort en indsats, som i Afghanistan så skal man ikke være, man kan selvfølgelig godt være ydmyg omkring sin indsats, men det er ikke noget, man skal skjule. For mig at se så når man går med Afghanistan medaljen på, så er jeg fanme stolt af min indsats, fordi jeg har leveret en indsats. Det har man, når man har været under ild og man har skudt på folk og man har slæbt sine kammerater ind til helikopteren, mens de bløder ik. Og det er noget man skal være stolt af og det er noget, man gerne må vise, fordi det er handlinger, som man har lavet og det er ikke bare ord.* Citatet fortæller udover, at denne veteran er stolt af sine medaljer, at

¹³ Et oplevet fællesskab, der danner grundlag for et forestillet fællesskab (Anderson 1983), med veterankategorien som symbolsk samlingspunkt.

han er stolt af sin indsats. Han har *leveret en indsats*, som han siger. Dette går igen i det de interviewede veteraner fortæller om deres arbejde. De har udført et stykke arbejde, som de er stolte af. De interviewede veteraners udtalelser om at have *leveret et godt og vigtigt stykke arbejde* eller at have *leveret en indsats* og at *man* har leveret en særlig indsats fortæller, at de er hjemvendte soldater og del af en fælles arbejdskultur. I denne arbejdskultur er der tradition for, at det gode eksempel statueres med medaljer og parader. Det er også denne indsats, der anerkendes med veteranpolitikens anerkendende initiativer.

Opsummering – Veteranerne er veteraner og borgere

Veteranen CC reflekterede i afsnittet *Bare et arbejde* over, hvorfor veteraner skal anerkendes mere end mennesker i andre erhverv. Disse refleksioner har mange af de interviewede gjort sig og de har ikke en entydig fortælling omkring, hvorfor de skal anerkendes eller om de overhovedet ønsker særlig anerkendelse. Svarene på, hvorfor de skal anerkendes mere end mennesker i andre erhverv, varierer fra en udsendelses særlige forhold, at de har gjort et godt stykke arbejde, en særlig indsats, at de har været med til at gøre en forskel¹⁴, til at de ikke ønsker særlig anerkendelse. Uanset hvem der skal anerkendes, for hvad de skal anerkendes og hvorfor de skal anerkendes mere end andre, så fortæller interviewpersonernes refleksioner om vigtige aspekter i anerkendelsen af deres arbejde i missioner. For samtidig med at de fortæller om deres arbejde som bare et arbejde, fortæller de også om deres arbejde som en særlig indsats. På denne måde fremgår det, at de interviewede veteraner orienterer sig mod dem selv, som borger og som veteran. Dette perspektiv, som vi vender tilbage til i denne rapport afsluttende del, er væsentlig i forhold til, hvilken form for anerkendelse de interviewede veteraner ønsker, af hvem de ønsker anerkendelse og for hvad de ønsker anerkendelse. I næste kapitel ser vi nærmere på disse perspektiver i forhold til veteranpolitikens anerkendelse.

Veteranerne orienterer sig mod veteranpolitikens anerkendelse

Det vil i de følgende afsnit fremgå, at de interviewede veteraner orienterer sig mod veteranpolitikens anerkendelse og at denne er med til at sætte retningen for, hvordan de interviewede veteraner forstår anerkendelse.

Hvem skal anerkendes?

Blandt veteranerne selv foregår der en social forhandling omkring, hvem der skal anerkendes. Dette er der mange forskellige bud på. Nogle mener, at det er de pårørende: *I virkeligheden er det ikke vigtigt, at det er mig, der bliver anerkendt for det. I bund og grund er det vigtigere, at min familie bliver anerkendt for at lade mig gøre det. Det er en ting, som man finder ud af, når man er af sted. Hele omverdenen tror, at det er soldaten, der kommer hjem, der er helten. Det er det ikke. Det er dem, der sidder derhjemme.* De fleste af de interviewede veteraner mener, at alle der har været udsendt skal anerkendes, for som en veteran fortæller: *Det arbejde de gør, er sidsygt godt og de oplever jo en ligeså stresset situation, som vi gør.* Alle har været på den samme mission og udsat for fare, fravær og alle har ydet en vigtig indsats. Denne

¹⁴ At gøre en forskel vender vi tilbage til i afsnittet "Hvad skal de anerkendes for?".

tilkendegivelse bliver i nogle interviews fulgt op med refleksioner omkring grader af anerkendelse. Jo farligere en mission, des mere anerkendelse mener flere af de interviewede, at veteranerne fortjener. Ligeledes er der blandt flere af de interviewede veteraner internt forståelser omkring, at hvis man har været kampsoldat og udsat for højere grad af fare, så fortjener man mere anerkendelse. Ligesom missionens farlighed er af betydning for graden af den interne anerkendelse. Som en af de interviewede veteraner fortæller: (...) *så man kan sige, at kollegial anerkendelse afspejler simpelthen missionens farlighed, som regel.* Dette er dog tilkendegivelser, hvor der ikke medfølger et eksplicit ønske fra de interviewede veteraner om, at dette skal udmøntes i konkrete tiltag. Det er noget mellem de involverede, der oftest kommer til udtryk ved medfølgende ros og et kollegialt klap på skulderen. I et interview, hvor samtalen drejer ind på veterankortet, foreslår en veteran, at veterankortets rabatter burde gælde for alle soldater. Dette understreger, at der blandt de interviewede veteraner er mange meninger omkring hvem, der skal anerkendes.

Hvad skal de anerkendes for?

En veteran kan ansues som en person, der har ført offentligt forhandlede værdier ud i praksis og fra officiel side anerkendes veteraner for at have løst den opgave regeringen og befolkningen har givet dem. Fra officiel side er det den særlige indsats, der bliver anerkendt. Nogle af de interviewede veteraner nævner selv, at de ønsker at blive anerkendt for en udsendelses særlige arbejdsvilkår, herunder, at de skal undvære familien og den risiko de er udsat for under en udsendelse. Det, de adspurgte veteraner gerne vil anerkendes for, berører også emner inden for motivationen for at blive udsendt. I de interviewede veteraners beskrivelser af, hvorfor de har valgt at blive udsendt, kredser de især om to grunde: den ene er en personlig motivation – de vil gerne udfordre dem selv og hvor meget de kan klare: (...) *det er jo kun for at udfordre mig selv og udforske, hvad jeg både psykisk og fysisk kan klare.* Den anden er ideologiske grunde, hvor de tror på, at de gør en forskel og at de er med til at gøre verden til et bedre sted: *Min motivation det er sgu egentlig den samme grund, som jeg egentlig blev soldat. Det er jo tro på, at man kan gøre en forskel.* En anden veteran siger: *Vi gør verden til et bedre sted for menneskene og igen en anden: Jeg tog i bund og grund ud for at hjælpe Afghanerne.* Grunde som gode oplevelser og sammenholdet bliver også nævnt som motivation for at blive udsendt. Der er blandt de interviewede veteraner variationer omkring, hvad de ønsker at blive anerkendt for. Nogle vil anerkendes for at have gjort en forskel, andre for selve arbejdet, for den indsats de har ydet. Nogle veteraner mener ikke, at de har gjort en forskel, som en veteran siger: *Det der med at bilde sig ind at man har gjort en forskel i verden, det er idiotisk.* Men disse veteraner vil stadigvæk gerne anerkendes, eksempelvis for at have gjort en forskel på det personlige plan i kraft af, at de opgaver, de blev sat til at løse, blev løst korrekt. Hvad de interviewede veteraner mener, at de skal anerkendes for, hænger også sammen med den anerkendelse, de ønsker fra befolkningen og som de beskriver som en respekt for det arbejde, de har lavet. Dette vender vi tilbage til i næste kapitel.

Hvordan skal veteraner anerkendes?

Ligesom der er mange meninger omkring, hvem der skal anerkendes, er der blandt veteranerne mange oplevelser og forståelser af, hvordan de ønsker at blive anerkendt. Som veteranen BB fortæller, så sætter nogle en ære i at modtage medaljer: *Det er en*

anerkendelse af det arbejde, man har lavet og det er noget man kan gå og være stolt af. Andre er ligeglade med medaljer: *Flagdag og medaljer det er jeg ligeglad med. Det er meget hyggeligt og det er sjovt med traditionerne. Men hvis jeg kan undgå det, så prøver jeg at undgå det.* Nogle mener ikke selv, at de skal anerkendes. Det skal derimod de pårørende. Andre, som veteranen DD fortæller, at for ham er anerkendelse frynsegoder og respekt fra folk: *Frynsegoder. Det behøves ikke bare at være frynsegoder, det er også bare, at folk de respekterer (...).* Ligeledes har de forskellige former for anerkendelse forskellige funktioner. Blandt de interviewede veteraner er der mange forståelser og meninger om eksempelvis flagdagen og dens funktion. For nogen er det en mindededag, som CC siger: *Det er en dag for eftertænkksomhed for mig.* Videre fortæller hun, at det i hendes optik er en dag, hvor befolkningen bliver gjort opmærksom på, at der er mennesker, der har været udsendt: *Flagdagen er en generelt ting, der ligesom inddrager, at hele landet skal tage stilling, tænker jeg, eller tænke over, hvorfor er det, at flaget er hejst i dag. Så den tror jeg, betyder mere for mig faktisk end medaljer.* Udover, at citatet fortæller, at det er betydningsfuldt for veteranen, at befolkningen tager stilling til veteraners arbejde, så fremgår det også, at flagdagen har flere funktioner. For nogen er dagen en anerkendelse, fordi pårørende kan anerkende og blive anerkendt. For stort set alle de interviewede er dagen en anerkendelse, fordi de kan mindes missionen og dem, der ikke kom tilbage. Ligesom dagen for mange er af betydning, fordi den er udtryk for politisk anerkendelse. En veteran fortæller: *Jeg synes sgu egentlig, det er lidt træls at stå til paraden og det besvær det giver med transport. Men det er egentlig det værd. Den anerkendelse man får deroppe. Det er det. Det er et godt tiltag. Og det er sgu ikke bare mig egentlig. Det er ligeså meget mine pårørende, som egentlig også får lidt anerkendelse. Det synes jeg også, der mangler ret meget. Anerkendelsen af pårørende faktisk. Altså min mor og far, de nyder at komme til flagdag og høre det og ja. Det er sgu egentlig, jo det er godt at stå. Det giver en god sammenholdsfølelse og stolthed.* Vi kunne fortsætte med at give eksempler på, hvilke funktioner og hvilke oplevelser de interviewede veteraner har med de forskellige anerkendelsesformer¹⁵. Veteranpolitikken er som vist målrettet veteraner, men med de mange meninger, oplevelser og forventninger kan det være vanskeligt at indfange, hvordan man bedst målretter anerkendelsen.

Hvor meget skal veteraner anerkendes?

De interviewede veteraner refererer ofte til USA, hvor flere af dem på egen hånd har oplevet, hvordan den folkelige anerkendelse og opbakning af veteraners arbejde er udpræget og åbenlys, idet den bliver udtrykt, både ved, at personer personligt stopper op på gaden og fortæller, at det er et godt arbejde, de har udført og gennem rabatter i butikker, ved flyrejser mm. Veteranen DD forklarer om den materielle anerkendelse, som man både kan få i Danmark og i USA via veterankortet: *Hvis vi tager en parallel til USA for eksempel, hvor du har alle de der, du har alle mulige ordninger. Ligeså snart du er veteran, så får du jo alle mulige tilskud. Op foran i køen og alt muligt. I forhold til Danmark, hvor det er sådan mere lukket ned. De prøver ligesom at se, om de kan få det trumfet igennem, at man skal have lidt mere, fordi man har været udsendt og have det lidt nemt. Men det er ligesom, der ikke sker særligt meget. Så altså vi er bagud i forhold til USA, hvad det angår, anerkendelse.* Veteranen taler her om en

¹⁵ Interviewene peger på, at anerkendelse for veteranerne også er tæt forbundet med støtte. Flere af de interviewede veteraner fortæller at støtte og hjælp til dem, der har brug for det, også er anerkendelse.

materiel form for anerkendelse og fortæller, at vi er bagefter i forhold til USA. Et perspektiv, han ikke er ene om. De interviewede veteraners mange oplevelser og forståelser omkring veteranpolitikken anerkendelse peger på, at veteranpolitikken anerkendelse er blevet konkretiseret og operationaliseret. Anerkendelse bærer, ved at være udtrykt i medaljer, veterankort og flagdag med mere, på denne måde karakter af at være blevet en ret til en materiel og/eller symbolsk form for anerkendelse. På denne måde er det muligt for veteranerne at have en mening omkring, hvilken form for anerkendelse de forstår som anerkendelse.

Opsummering – Veteranpolitikken anerkendelse

Analyserne peger på, at de interviewede veteraner i det de fortæller, orienterer sig om anerkendelse i forhold til veteranpolitikken anerkendelse. Når veteranerne er blevet spurgt til, hvad de forstår ved anerkendelse, taler de ofte om veterankort, medaljer, flagdag mm. De interviewede er som vist del af en fælles arbejdskultur. De har et oplevet fællesskab, der er baseret på praksis og veteranpolitikken anerkendelse kan med et narrativt perspektiv siges, at være blevet en del af deres fælles fortælling om anerkendelse. Samtidig med, at veteranpolitikken anerkendelse kan siges at være blevet en del af de interviewede veteraners fortælling om anerkendelse, er det vanskeligt at opstille en ensrettet fortælling omkring veteranpolitikken anerkendelsespraksisser. Der er mange forståelser blandt veteranerne omkring, hvordan de ønsker at blive anerkendt, hvorfor de skal anerkendes osv. Interviewene peger dog på, at veteranpolitikken anerkendelse har forskellige funktioner for veteranerne – noget er anerkendelse for nogen og noget andet er anerkendelse for nogle andre.

Veteranerne forstår også anerkendelse som noget, der foregår i deres sociale liv som borgere

Som vist forstår og orienterer de interviewede veteraner sig mod veteranpolitikken anerkendelse. Hvor veteranpolitikken støtter og anerkender veteranerne, som veteraner, udtrykker de interviewede veteraner også et behov for anerkendelse fra befolkningen i deres daglige sociale liv.

Positiv anerkendelse i interaktionen

Anerkendelse kan komme til udtryk gennem veteranpolitikken anerkendelsespraksisser, men anerkendelse kan også komme positivt til udtryk i veteranernes sociale samspil med andre borgere.

I et interview drejer samtalen ind på veterankortet. Her fortæller veteranen EE om en form for materiel anerkendelse, der peger på en anden måde, de interviewede veteraner også taler om anerkendelse på; at det, de søger er en anerkendelse, der finder sted i deres sociale liv og som kan komme positivt til udtryk i interaktionen: *Jeg har da fået rabat på en bil, da jeg nævnte, at jeg var soldat. Den sidste bil jeg købte. Det vil jeg sige, det er et meget håndgribeligt, faktisk meget kontant udmelding til anerkendelse af at der er nogen, der gør et godt stykke arbejde. Et vigtigt stykke arbejde.* Veteranen taler her om anerkendelse som en kontant form for rabat. Men gennem citatet udtrykkes også, at det væsentlige ved anerkendelsen fra bilforhandleren er, at denne selv har taget stilling til, at han mener, at soldaterne gør et godt og vigtigt stykke

arbejde. Anerkendelse tager her en relationel form, der foregår i interaktionen mellem veteranen og bilforhandleren. Det er ikke tingen i sig selv, der er anerkendelse, men mere afsenderens anerkendelse, der er af betydning. Bilforhandleren var positivt stemt overfor veteranen og dette blev udtrykt i en materiel form for anerkendelse. Ovenstående er et eksempel på positiv anerkendelse og en accept af veteranernes arbejde. Den anerkendelse de interviewede veteraner forventer af befolkningen behøves ikke nødvendigvis at blive udtrykt eksplicit, som positive tilkendegivelser, men er noget, de beskriver som en respekt for deres arbejde.

Hvad forventer veteranerne af befolkningen?

Veteranen CC, bliver i et interview bedt om at definere anerkendelse. I det hun siger, kommer vi nærmere det, som flere af de interviewede veteraner ønsker i deres møde med befolkningen: *Anerkendelse, tror jeg for mig, bare er at man, at man på en eller anden måde respekterer, ikke nødvendigvis i den forstand, at man ligger sig på knæ, for det andre har gjort, men altså man respekterer den handling, nogen har gjort uden nødvendigvis at tage stilling, hverken positivt eller negativt, tænker jeg. Men det kan jo også være positiv anerkendelse, at man rent faktisk vælger at sige, jamen det her, det synes jeg, det var godt, du gjorde. Det kan jo være i alle livets facetter at anerkendelse, det ved Gud og hver mand jo, hvis man bliver anerkendt positivt på en eller anden måde, så bliver man glad. Det er ret simpel psykologi, altså for en arbejdsgiver eksempelvis, at man jo får mere ud af sine medarbejdere, hvis man anerkender dem og giver dem positiv anerkendelse, så bliver de jo glade og vil gerne yde mere.* En anden veteran fortæller: *Det er anerkendelse for mig, når folk de har en respekt omkring det arbejde, man har lavet, fordi man har gjort en risikofyldt indsats, som jeg er stolt af.* Af ovenstående citater fremgår det, som interviewene i denne undersøgelse samlet set peger på, at de interviewede veteraner ønsker respekt fra befolkningen omkring deres arbejde i udsendelser. Når de interviewede taler om respekt fra befolkningen peger det også på, at anerkendelse for interviewpersonerne drejer sig om en anerkendelse, der foregår i deres daglige sociale liv i interaktionen med andre borgere.

Overvejende positive oplevelser i mødet med befolkningen

De interviewede veteraner i denne undersøgelse har overvejende været positive overfor den anerkendelse, de oplever i forhold til befolkningen i deres sociale liv. De fleste fortæller, at de oplever anerkendelsen som hverken positiv eller negativ, som en veteran fortæller: *Jeg har ikke oplevet noget negativt, når jeg har været i uniform, men jeg har heller ikke oplevet noget positivt.* Nogle har positive oplevelser: *Jeg bliver stolt, hver gang jeg sætter mig på toget og så er der et lille barn, som siger: ej, se mor en soldat. Så står man lige der og bliver lidt højere.* Veteranerne fortæller, at denne form for positiv anerkendelse er godt, men som CC i forlængelse af forrige afsnit fortæller, så vil hun bare gerne anerkendes for at passe sit arbejde: *Jeg vil egentlig bare gerne anerkendes for, at jeg har passet mit arbejde. Jeg er egentlig ligeglad med, om folk de synes, at det er fantastisk, at jeg har taget ud for at bekæmpe Taleban eller hvad de nu måtte synes, at jeg har gjort. Det er jeg egentlig ligeglad med. Jeg vil bare gerne have, at folk de anerkender, at jeg har passet mit arbejde under de forudsætninger, vi nu engang har og det er egentlig det vigtigste.* Som veteranen her fortæller, så opfatter hun fortsat sit arbejde som et arbejde, der udføres under nogle særlige

forudsætninger, samtidig med, at hun ikke ønsker at blive fremhævet for at udføre dette arbejde. Det veteranen her udtrykker, at hun ønsker, er respekt for det arbejde hun har udført. Ovenstående underbygger det perspektiv, at de interviewede veteraner, selvom de selv mener, at de har leveret en særlig indsats eller været med til at gøre en forskel, så behøves de ikke nødvendigvis fra befolkningen at blive mødt med en eksplicit positiv anerkendelse eller med en accept omkring ideologiske aspekter af en udsendelse. Det, de forventer, er at blive mødt som borgere med en respekt omkring det arbejde, de har udført. Dette perspektiv understreges også af, at de interviewede som vist i denne rapports del I omtaler deres arbejde som bare et arbejde.

Veteranerne taler om anerkendelse som i USA

Flere af de interviewede veteraner refererer i forhold til den folkelige anerkendelse til USA. Samtidig med, at nogle af interviewpersonerne gerne vil have mere anerkendelse fra befolkningen, udtrykker flere, at anerkendelse, som det foregår i USA, ikke ville passe til en dansk kontekst. Veteranen DD fortæller om at få anerkendelse fra befolkningen: *Jeg har prøvet en gang, men det var, da jeg var værnepligtig. Der var en, der kom over og sagde: du gør et godt stykke arbejde. Og jeg stod og vidste ikke, hvordan jeg skulle relatere til det.* Her giver veteranen udtryk for, at det ville være for meget, hvis folk stoppede op og sagde tak. Flere af interviewpersonerne udtrykker dilemmaet omkring, at på den ene side er vi bagefter i Danmark i forhold til at anerkende veteraner og på den anden side ville amerikanske anerkendelsespraksisser ikke passe til en dansk kontekst. Dette aspekt peger igen på, at de interviewede veteraner bevæger sig i forskellige sociale felter. Som borgere forventer de ikke den samme form for anerkendelse, som de forventer som veteraner. Den anerkendelse, som veteranerne oplever at få fra Forsvaret, hvor der er tradition for at fremhæve det gode eksempel med eksempelvis medaljer, kan anskues som at stemme overens med den anerkendelse som veteranerne oplever, når de er i USA. Når de interviewede veteraner alligevel fortæller, at amerikanske anerkendelsespraksisser ikke ville passe til en dansk kontekst, kan det anskues som, at de udenfor det militære fællesskab, forventer en anden form for anerkendelse – en anerkendelse som borgere, der passer deres arbejde.

Opsummering – (hvorfor) er anerkendelse vigtig for veteranerne?

Veteranerne har brug for anerkendelse som borgere og som veteraner og analyserne peger på, at veteranernes forventninger til anerkendelse ligeledes afhænger af deres position som veteran og som borger. Som veteraner taler de især ud fra veteranpolitikken anerkendelse og som borgere taler de især om befolkningens respekt. De to måder at tale om anerkendelse på er sammenhængende. Men de kommer til udtryk som en todeling, der går igen i det flere af de interviewede veteraner fortæller om anerkendelse. Eksempelvis refererer flere af de interviewede veteraner til amerikanske anerkendelsespraksisser, samtidig med, at de ønsker at blive behandlet som borgere, der bare passer deres arbejde. Sociale anerkendelsespraksisser, som de kommer til udtryk i veteranpolitikken kan være positiv for veteranernes position som borgere i kraft af, at der skabes en opmærksomhed mod dem, så de kan opnå støtte og anerkendelse – og blive integreret som borgere. Men det er også netop med fremhævelsen af dem som veteraner – som særlige, at der kan opstå udfordringer i forhold til at opnå anerkendelse som borgere. Således er der både for de interviewede

veteraner og i anerkendelsen af veteraner mangfoldige og til tider modstridende forventninger til anerkendelse.

Sammenfatning

Med denne rapport har vi vist, hvordan de interviewede veteraner taler om anerkendelse ud fra veteranpolitikken anerkendelse. Der tegner sig overordnet et billede af, at der blandt interviewpersonerne, er rigtig mange forståelser omkring veteranpolitikken anerkendelse. Vi har derudover vist, at de interviewede veteraner taler om anerkendelse som et forhold mellem mennesker i deres daglige sociale liv, hvor det, de interviewede overordnet ønsker, er befolkningens respekt. Dette er et ønske, der kræver, at der tages højde for, at veteranerne indgår i samfundet, som både veteran og som borger.

Veterankategorien giver rettigheder til veteraner og de mange holdninger og forståelser omkring veteranpolitikken anerkendelse kan muligvis forklares ved, at anerkendelse er blevet en ret og mange af de anerkendende tiltag er konkretiseret i målbare former. Veteranerne orienterer sig mod et oplevet fællesskab, som er blevet dannet i kraft af deres udsendelse. Med veterankategorien som politisk kategori dækker man veteraner bredt, men veteranerne er mennesker med forskellige holdninger og oplevelser omkring anerkendelse. Blandt andet derfor kan det være en udfordring at målrette en politik på området.

Vi har med denne undersøgelse ønsket at undersøge hvad, der karakteriserer danske veteraners forståelser af anerkendelse og hvordan de ønsker at blive anerkendt. Analyserne i denne rapport peger på at:

- veteranernes forståelser af anerkendelse er karakteriseret ved deres liv som borger og veteran
- veteranerne orienterer sig mod veteranpolitikken anerkendelse
- veteranerne også forstår anerkendelse som noget, der finder sted i deres daglige liv som borgere

At veteranerne navigerer i forskellige sociale felter som veteran og som borger fremgår blandt andet af det, de fortæller om det arbejde, de udfører under en udsendelse, hvor de italesætter deres arbejde som en særlig indsats og som bare et arbejde. Til de sociale felter knytter der sig forskellige anerkendelsesformer. Dette kan anskues som en form for todeling, der går igen i det veteranerne fortæller om anerkendelse. Dette kan også anskues som udtryk for, at de interviewede veteraner orienterer sig i forhold til anerkendelse med til tider modstridende eller mangfoldige forventninger. Som veteraner er veteranpolitikken anerkendelse. De interviewede veteraner taler ud fra den og selvom der er udtryk for forskellige forståelser og oplevelser af, om det ene eller det andet tiltag er anerkendelse eller ej, så er den blevet en del af deres fortælling om anerkendelse og har således anerkendende funktioner for veteranerne. Som borgere, udenfor veteranernes fællesskab, drejer anerkendelse sig især om respekt fra befolkningen og at være en del af fællesskabet som medborger. På den ene side skal veteraner have støtte og anerkendelse for en indsats udført under nogle særlige forudsætninger og på den anden side, ønsker de interviewede veteraner at indgå på lige vilkår med andre borgere, der, som de selv siger, bare passer deres arbejde.

Ordliste

Veteran: En veteran forstås som en person der, som enkeltperson eller i en enhed, har været udsendt i mindst én international operation. Personen kan fortsat være ansat i Forsvaret eller en anden myndighed, men kan også være overgået til det civile uddannelsessystem, arbejdsmarked eller andet¹⁶.

Litteratur

Anderson, Benedict (1983). *Imagined Communities, Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.

Das, Veena (2007). *The event and the Everyday. I: Life and Words – Violence and descent into the ordinary*. California: University of California Press. S. 1-17.

Mattingly, Cheryl & Garro, Linda (2000). Narrative as Construct and Construction. I: Mattingly, C. & Garro, L. (red.). *Narrative and the Cultural Construction of Illness and Healing*. Berkeley: University of California Press. S. 1-50.

Sørensen, Birgitte & Steen Bruun Jensen (2010). Anerkendelsens dilemma. I: *Magasinet humaniora*. Vol. Dec. (<http://videnskab.dk/kultur-samfund/hvordan-skal-danske-krigsveteraner-ankendes>).

Sørensen, Birgitte (2013). PowerPoint præsentation til oplæg om anerkendelse af Birgitte Refslund Sørensen ved Veteranforum d. 17. September 2013.

¹⁶ <http://www.fmn.dk/temaer/veteraner/veteranpolitik/Documents/Veteranpolitik.pdf>

VETERANCENTRET

Veterancentret
Ringsted Kaserne Garnisonen 1
4100 Ringsted
www.forsvaret.dk/veteran